

in novissimo die (Joan. vi, 39). Quod ergo Pater Filio dedit, Filius omnino non perdit. Idem enim dicit: *Omne quod dat mihi Pater, venit ad me, et non ejiciam foras* (Ibid., 37). Quod si per generalitatem vocationis, et per abundantiam bonitatis Dei, etiam non perseveraturi perseverantur admixti sunt; hi cum a pietate deficiunt, non ex Dei opere, sed ex sua voluntate deficiunt; nec impelluntur ut cadant, nec eji-ciantur ut deserant: casuri tamen et recessuri, ab eo qui falli non potest, præsciuntur. Quamdiu itaque in Oratione Dominica dicunt, *Fiat voluntas tua* (Matth. vi, 10); non hoc contra se petunt, quod Deus nullo modo ulla ratione facturus est, id est, ut cadant et ruant: ipsorum enim hoc nequitia, ipsorum est consummatura libertas. Sed plane illud contra se petunt,

quod divinæ voluntatis esse non dubium est; ut scilicet, cum venerit Filius hominis in majestate sua, ei sederit super thronum gloriæ suæ, congregentur ante eum omnes gentes, et separet eos ab invicem, alios ad dexteram, alios statuens ad sinistram, et audiant eum dextri dicentem, *Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi*: audiant et sinistri, *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum, quem paravit Pater meus diabolo et angelis ejus* (Matth. xxv, 34, 41). Igitur qui facturi non sunt voluntatem Dei, et petunt ut fiat voluntas Dei, in ea quod Dei voluntate faciendum est, audiuntur, ut imitatores diaboli cum diabolo judicentur. Qui enim voluntatem Dei spreverunt invitantem, voluntatem Dei sentient vindicantem.

PROSPERI AQUITANI

PRO AUGUSTINO

RESPONSIONES AD EXCERPTA

QUÆ DE GENUENSI CIVITATE SUNT MISSA.

Liber unus.

•••••

CAMILLO et THEODORO, venerabilibus presbyteris,
PROSPER.

In libris beatae memoriae Augustini episcopi, quorum titulus est, *De Prædestinatione Sanctorum*, quædam sanctitatem vestram vel insolita aut minus clara moverunt, quæ ad humilitatem meam de contextu disputationis excerpta misistis, ut quo intellectu, quoque judicio ea acciperem, nosceretis, quasi plus in me, quam in vobis ad hæc introspicienda esset ingenii; ac non magis in hoc examine vestræ facultatis debueritis exercere mensuram, et si aliqua vos morabatur obscuritas, decurrere ad Patrem luminum, a quo descendit omne datum optimum, et omne donum perfectum (Jacobi 1, 17), et a quo datur Spiritus sapientiæ et intellectus. Veruntamen præceptis vestris obsequium meum non subtraham, et adjuvante Domino, qui sapientiam præstat parvulis (Psal. xviii, 8), de capitulis istis, quid cum sanctis et eruditis fratribus sentiam, breviter indicabo; petens, ne ubi est simplicitas obedientiæ, præsumptionem putetis esse doctrinæ. De excerptis itaque hæc prima proposuistis, in quibus verba sunt sancti Augustini episcopi.

EXCERPTUM PRIMUM. (Jacob dilexi, Esau odio habui) (Rom. ix, 13; Malach. i, 3). Ad hoc perduxit ratiocinationem, ut dicerem: Non ergo elegit Deus opera cujusquam quæ ipse daturus sit; sed fidem elegit in præscientia, ut quem sibi crediturum esse præsciret, ipsum elegerit, cui sanctum Spiritum daret; ut bona operando etiam vitam æternam consequeretur. Nondum diligentius quæsieram, nec adhuc inveneram, qualis esset electio gratiæ (De Prædest. Sanct., n. 7).

Exc. II. Ac deinde subiunxi: Quod ergo credimus, nostrum est; quod autem bonum operamur, illius est, qui creditibus dat Spiritum sanctum; quod profecto non dicerem, si jam scirem etiam ipsam fidem inter Dei munera reperiri, quæ datur in eodem Spiritu. Utrumque nostrum est, propter arbitrium voluntatis, utrumque tamen datum est, propter spiritum fidei et charitatis (Ibid.).

Exc. III. Ac per hoc, quod etiam postea dixi, Quia neque velle possumus, nisi vocemur: et cum post vocationem voluerimus, non sufficit voluntas nostra et cur-

sus noster, nisi Deus et vires creditibus præbeat, et ducat quo vocat; ac deinde subiunxi, Manifestum est ergo, non volentis, neque currentis, sed miserentis Dei esse (Rom. ix, 16) quod bene operamur: omnino verissimum est. Sed parum de ipsa vocatione disserui, quæ fit secundum propositum Dei: non enim omnium qui vocantur talis est, sed tantum electorum (De Prædest. Sanct., n. 7).

RESPONSIO. In his tribus capitulis, licet divisa sint a disputationis corpore, et eo ipso obscuriora sint facta, quod et præcedentibus, et mediis, et subsequentibus non cohererent, intelligo tamen quod unam atque eandem causam scriptor exsequitur, de eis loquens, qui dicebant eum primo conversionis suæ tempore meliora sensisse, quando aestimabat, quod fides qua christiani sumus, non esset ex gratia, nec ex dono haberetur Dei, sed esset ex ipso homine, et ex arbitrii libertate; modo autem errare eum, qui assereret ipsam etiam fidem, Dei esse donum, et ad hanc quoque pertinere quod dictum est, *Quid autem habes quod non accepisti* (I Cor. iv, 7)? Neque recte eum nunc electionem Jacob ad propositum Dei referre, quam prius ad præscientiam retulisset. Ad hanc ergo objectionem respondet, se antequam cognosceret gratiæ veritatem, et antequam regendæ præponeretur Ecclesiæ, in hac opinione ignoranter errasse: sed in ipso episcopatus sui exordio, a sanctæ memoriæ Simpliciano Mediolanensi antistite de Jacob electione et de Esau rejectione consultum, totam questionem ad hos geminos pertinentem sagacioris diligentia ventilasse, et omnibus ratiocinandi viribus hoc indubitanter agnovisse, quod electionem gratiæ nulla merita humana præcedant; et quod fides, unde incipiunt omnia merita, donum sit Dei: ne gratia non sit gratia (Rom. xi, 6), si aliquid eam, propter quod tribuatur, antevenit. Itaque in eo quod dictum est, *Jacob dilexi*, ostensum esse quid homini donaretur: et in eo quod dictum est, *Esau autem odio habui* (Ibid. ix, 13), ostensum esse quid homini deberetur. Ille autem se in libro Retractionum secundo (Cap. 1) suo opere studiose recognovisse; et cum omnes opiniones suas censoria gravitate discuteret, istam, quam obfretatores eius eligunt, improbase, quam ante Pelagiane hæresis ortum futuro errori amicam esse

† Codex Remigianus, Theudilo.

prævidit, et revelata sibi gratiæ veritate rejecit. Quæ igitur ratio est, ut hanc viri hujus professionem non approbemus, qua nos ad castigandas opiniones nostras, si quas forte imprudenter incidimus, exemplo suæ correctionis instituit; et qua docet a Deo nos accipere, quod ut accipiamus jubemur orare? Si enim consideremus Pelagianæ argumenta perdidit, quid magis nititur obtinere, quam ut videatur gratia Dei secundum merita nostra dari, ut in eo ipso, in quo gratiam necessariam confitetur, meritis eam humanæ voluntatis enervet? Quam perversitatem omnino incurrit, qui fidem ad Dei munera non putat pertinere: aut idem eam se jactitat ad Deum referre, quia ab ipso sit creata natura, cui rationabilem inseruerit libertatem, per quam unusquisque et credere et non credere in sua habeat potestate; et de hoc naturali bono quod nullis præcedentibus meritis, cum creatur, accepit, cætera dona mereatur. Hoc autem qui asserit, fatetur, credo, nobiscum, quod in primo Adam omnium hominum natura vitata sit; nec negat eam in illo lapsu suas amisisse virtutes, quas nisi per gratiam recipiat, habere non possit. Quid est autem, quod eidem naturæ solam fidem non vult esse præceptam, quam nisi primam amisisset, cæteris bonis omnibus non careret? Credendo enim Adam diabolo, non credidit Deo: et cum spiritu superbiæ inebriatus esset, discessit a Domino cor ejus; et factus est servus apostata; dum liber vult esse justitiæ. Cum itaque non haberemus continentiam, nisi Deus daret (*Sap. viii, 21*); nec haberemus dilectionem sanctam, nisi charitas Dei diffunderetur in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis (*Rom. v, 5*); cum postremo nemo haberet sapientiam et intellectum, consilium et fortitudinem, scientiam et pietatem ac timorem Domini, nisi has virtutes Spiritus sanctus daret (*Isai. xl, 2, 5*); quomodo fides in Adam perditâ, in quoquam filiorum ejus inveniretur, nisi eam idem Spiritus, qui omnia in omnibus operatur (*I Cor. xii, 6*) infunderet? Unde si quod Adam perdidit, posteritas non amisit; ipsum solum læsit peccatum ejus, et non genus humanum. Sed omnes in uno peccaverunt (*Rom. v, 12*), et prævaricationis merito tota ejus propago damnata est. Omnes igitur quod Adam perdidit, perdidit. Perdidit autem primitivam fidem; quam omnes, quia primam potuimus amittere, primam gemus accipere. Placeat ergo nobis hæc gratiæ prædicatio, qua fides donum Dei esse defenditur; et in nullo nobis poterit Pelagianus error illudere, qui ut gratiam persuadeat debitam, fidem non vult esse donatam. Quia ergo nec justa, nec rationabilis intelligitur eorum fuisse persuasio, qui hujus viri scientiam tot incrementorum profectibus ædificatam, tot annorum studiis expolitam, ad adolæcentiæ rudimenta revocabant, ut magis suffragaretur hæreticis, quod inter initia conversionis suæ imperite senserat, quam prodesset Catholicis, quod pontificali diligentia veritas revelarat: merito illos hoc præjudicio utentes, et in his quæ dudum abdicata fuerant immorantes, pii doctoris gravitas notat; quod qui curaverunt omnes sensus ipsius indagare, noluerint cum ejus eruditione proficere. Sed jam consideremus quale sit, quod de subsequentibus adnotatis.

Exc. IV. *Non quia credere vel non credere non est in arbitrio voluntatis humanæ, sed in electis præparata voluntas a Domino (De Prædest. Sanct., n. 10).*

Resp. Jungamus quod sequitur, ut quod propositum est, de conexo sermone sit clarius. *Ideo ad ipsam quoque fidem, quæ in voluntate est, pertinet, Quis enim te discernit? Quid autem habes, quod non accepisti? (I Cor. iv, 7)? ait Apostolus. Multi audiunt verbum veritatis: sed alii credunt, alii contradicunt. Volunt isti ergo credere, nolunt autem illi. Quis hoc ignoret? quis hoc negat? Sed cum aliis præparetur, aliis non præparetur voluntas a Domino; discernendum est utique, quid veniat de misericordia, quid de judicio. Quod quæbat Israel, hoc non est consecutus: elec-*

*ctio autem consecuta est, cæteri vero excæcati sunt, sicut scriptum est, Dedit illis spiritum compunctionis, oculos ut non videant, et aures ut non audiant, usque in hodiernum diem. Et David dicit, Fiat mensa eorum in laqueum, et in venationem, et in scandalum, et in retributionem illis: obscurantur oculi eorum, ne videant, et dorsum eorum semper incurvat. » Ecce misericordia et judicium: misericordia in electionem, quæ consecuta est justitiam Dei; judicium vero in cæteros, qui excæcati sunt: et tamen illi quia voluerunt, crediderunt; illi quia noluerunt, non crediderunt. Misericordia igitur et judicium in ipsis voluntatibus facta sunt. Electio quippe ista gratiæ est, non utique meritum. Superius enim dixerat, « Sic enim in hoc tempore reliquæ per electionem gratiæ salvæ factæ sunt. Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia, jam non est gratia » (*Rom. xi, 5-10*). Gratiæ ergo consecuta est, quod consecuta est electio. Non præcessit eorum aliquid, quod priores darent, et retribuere illis: « pro nihilo salvos fecit eos » (*Psal. lvi, 8*). Cæteris autem qui excæcati sunt, sicut ibi non tacitum est, in retributione factum est. « Universæ viæ Domini misericordia et veritas » (*Psal. xxiv, 10*). Investigabiles sunt autem « viæ ipsius » (*Rom. xi, 33*). Investigabiles igitur et misericordia qua gratis liberat, et veritas qua juste judicat (*De Prædest. Sanct., nn. 10, 11*). Hæc omnia apud pium catholicumque lectorem, quid offensionis pariunt? quid contradictionis incurunt? Numquid falsum est, quod præparata voluntas a Domino (*Prov. viii, sec. LXX*)? Numquid non quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei (*Rom. viii, 14*)? Numquid hominem ab homine natura discernit, ac non potius gratia ab infideli fidelem? Numquid potest ullus dicere habere se, quod non accepit? aut quasi de non accepto, sed proprio gloriari; quod si non accepisset, utique non haberet? Numquid dubium est, cum verbum veritatis prædicatur, alios voluntate credere, alios voluntate non credere? Sed cum illorum cor Deus aperuerit, illorum autem non aperuerit, discernendum est quid veniat de misericordia, quid de judicio. Post commemorationem autem apostolicæ sententiæ, quam prophetis testimoniis astruit, quod justitiam Dei, quam Israel quærens consecutus non est, electio sit consecuta per gratiam, cæteris ex retributione cæcatis, numquid non verissime dictum est: *Ecce misericordia et judicium: misericordia in electionem quæ consecuta est justitiam Dei; judicium vero in cæteros qui excæcati sunt?* Et paulo post: *Gratiæ ergo consecuta est, quod consecuta est electio. Non præcessit aliquid eorum, quod priores darent, et retribuere illis: « pro nihilo salvos fecit eos. » Cæteris autem, qui excæcati sunt, sicut ibi non tacitum est, in retributione factum est.* Quis hic locus querimonie, nisi apud inimicos gratiæ: qui nisi ad retributionem referatur quod gratis datur, ad iniquitatem volunt perlinere quod redditur? Deinde quod de prophetis intulit verbis, *Universæ viæ Domini misericordia et veritas* (*Psal. xxiv, 10*), quis negavit? Aut quod de apostolico annexit sensu: *Investigabiles sunt autem « viæ ipsius » (Rom. xi, 33). Investigabiles igitur sunt, et misericordia qua gratis liberat, et veritas qua juste judicat.* Non est ergo sanarum mentium, ista reprehendere: et investigabiles vias Domini, hoc est dona misericordiæ et judicis veritatis, Pelagianorum elationi penetrabilia deputare. Quia secundum ipsos non latet consilium Dei, nec in occulto est divinæ ratio voluntatis, si erga omnem hominem tam gratia Dei, quam et ira de merito est. Post hæc posuistis quod infra dictum est:*

Exc. V. *Fides igitur, et inchoata, et perfecta donum Dei est: et hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari, non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris Litteris repugnare (De Prædestinatione Sanctorum, n. 16).*

Resp. Hoc qui non recipit, cujus videtur esse sententiæ, nisi dicentis: Fides per quam justificor ex me est; et hoc bonum ex quo justus vivit (*Habac. ii, 4*),

non accepi per gratiam, sed habeo per naturam? Si ergo fides donum Dei non est, frustra Ecclesia pro non credentibus orat ut credant, et sufficit impiis magisterium legis adhiberi, de qua dictum est, *Si ex lege est iustitia, ergo Christus gratis mortuus est* (Galat. II, 21): quod similiter dici potest etiam de natura. Frustra etiam Apostolus gratias agit Deo pro his qui Evangelium receperunt (II Thess. II, 12, 13); cum hoc secundum Pelagianos non Dei sit præstitum munere, sed ex sola habeatur hominum voluntate: et frustra quibusdam precatur ideam Apostolus, ut sit eis pax et charitas cum fide a Deo Patre et Domino Jesu Christo (Ephes. VI, 23); ut jam non solum de fide, sed etiam pace et charitate, superbia hæreticorum convincatur dicere de proprio se has habere virtutes. Quod si hæc ex homine sunt, quid obest, ut non ex semetipso habeat et cætera bona quæ inferiora sunt; cum audeat sibi deputare quæ summa sunt, et sine quibusdam, quamvis multa et clara non prosunt? Non potest itaque merito refutari quod dictum est, *Fides igitur et inchoata, et perfecta, donum Dei est*: quia eadem et Apostoli vox est, dicentis, *Gratia salvi facti estis per fidem, et hoc non ex vobis; Dei enim donum est; non ex operibus, ne forte quis extollatur* (Id. II, 8, 9); et, *Vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed etiam ut patiamini pro eo* (Philipp. I, 29); et iterum, *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum* (Hebr. XII, 1, 2). Quibus et plurimis aliis testimoniis divinarum Scripturarum indubitanter agnoscitur, quoniam sicut ab hoc viro definitum est, *Fides et inchoata, et perfecta, donum est Dei*: et hoc donum, inquit, quibusdam dari, quibusdam non dari, omnino non dubitat, qui non vult manifestissimis sacris Litteris repugnare. Non putemus hoc veraciter dictum, si omnes homines fideles sunt: sed cum alii credant, alii vero non credant, dicatque Apostolus, *Non enim omnium est fides* (II Thess. III, 2), quis non videat fidem, quam acceperunt qui habent, non accepisse qui non habent?

Exc. VI. Deinde ait: *Cur autem non omnibus detur, fidem movere non debet, qui credit ex uno omnes esse in condemnationem, sine dubitatione iustissimum: ita ut nulla esset Dei justa reprehensio, etiamsi nullus inde liberaretur. Unde constat, magnam esse gratiam, quod plurimi liberantur; et quid sibi deberet, in eis qui non liberantur agnoscunt; ut, qui gloriatur, non in suis meritis, quæ paria debet esse damnatis, sed in Domino gloriatur. Cur autem istum potius quam istum liberet; inscrutabilia sunt iudicia ejus, et investigabiles viæ ipsius* (Rom. XI, 33). *Melius enim et hic audimus, aut dicimus, « O homo, tu quis es qui respondens Deo »* (Id. IX, 20)? *quam dicere audeamus, quasi noverimus, quod occultum esse voluit, qui tamen aliquid injustum velle non potuit* (De Prædestinatione Sanctorum, n. 16).

Resp. Hæc omnia si non recte dicta sunt, scrutabilia sunt iudicia Dei, et vestigabiles viæ ejus; nec occultum est, quare ille potius quam iste salvatur; et in se non in Domino gloriabitur, qui aliis vitio suo perennibus electione dignus inventus est. Ac sic iustitia quidem erit, quod plurimi damnantur: sed non erit gratia, quod plurimi liberantur. Absit hæc a catholicis cordibus, absit talis impietas, ut quemquam putemus meritis suis erui de potestate tenebrarum, et in regnum Filii Dei debita, non gratuita adoptione transferri. Magno peccato periit Adam, et in illo omnes perierunt. Quia omni homini damnata natiuitate genito, hoc in Adam debetur, ut pereat. Et sicut non possumus conqueri de eo quod in præteritis sæculis dimisit omnes gentes ingredi vias suas; ita iustam non habemus querelam, si cum eis, cum quibus nobis fuit causa communis, cessante adhuc gratia periremus. Quæ tamen sicut tunc de omni mundo erant paucos, ita nunc de universo genere hominum salvat innumeros, non secundum opera nostra, sed secundum suam propositum et gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora æterna (II Tim. I, 9). Sub-

nextistis etiam quod post multa disserens ait:

Exc. VII. *Est ergo in malorum potestate peccare: ut autem peccando hoc vel hoc illa malitia faciant, non est in eorum potestate, sed Dei dividendis tenebras, et ordinantis eas; ut hinc etiam quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur nisi voluntas Dei* (De Prædestinatione Sanctorum, n. 33).

Resp. Quod cum sit apertissima veritatis, miror inter obscura decerptum, quasi non ex coherentibus potuerit omnis hæsitatio lectoris absolvi. Inspicite ergo quod sequitur. *Legimus, in Actibus Apostolorum, quod cum dimissi a Judæis Apostoli ventissent ad suos, et indicassent quanta eis sacerdotes et seniores fecerunt, levaverunt illi vocem unanimes omnes ad Dominum, et dixerunt: « Domine, tu es qui fecisti cælum et terram, et omnia quæ in eis sunt, qui per os patris nostri David, sancti pueri tui, dixisti, Quare fremuerunt gentes, et populi meditati sunt inania? astiterunt reges terræ, et principes convenerunt in unum, adversus Dominum et adversus Christum rjus? Convennerunt enim in veritate, in civitate ista, adversus sanctum puerum tuum Jesum, quem unxisti, Herodes et Pilatus et populus Israel, facere quanta manus tua et consilium prædestinavit fieri. »* (Act. IV, 23-28). Si ergo quæ per os patris nostri David sanctus Spiritus prophetavit, aliter intelligi ullo modo, quam ab Apostolis sunt intellecta, non possunt, et Herodes ac Pilatus et populus Israel fecerunt quanta manus Dei et consilium prædestinavit fieri, quid inconveniens ait admirabilis disputator: *Est, inquit, in malorum potestate peccare; ut autem peccando hoc vel hoc illa malitia faciant, non est in eorum potestate, sed Dei dividendis tenebras et ordinantis eas: ut hinc etiam quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur nisi voluntas Dei? Male enim velle facillimum est malis: et eorum damnabilem voluntatem non dubium est a Dei potestate concludi, ut effectum cupiditatis suæ, nisi ille permiserit, habere non possint. Ut autem sapientiam et iustitiam Dei etiam malorum operibus, quæ ex ipsorum prodeunt appetitu, ad implenda consilia et iudicia sua, nullus vel tenuiter secundum pietatem doctus ignorat, qui videt Dei Patris optimam voluntatem, non parcentis Filio suo, sed pro nobis omnibus tradentis eum, pessima traditoris? Jude: et Judæorum voluntate completam: et qui in evangelicis paginis legit, dicente Pilato ad Jesum, *Mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, et potestatem habeo dimittendi te?* respondisse Dominum, *Non haberes in me potestatem ullam, nisi esset tibi datum desuper* (Joan. XIX, 10, 11). Dividit itaque Deus inter lucem et tenebras: nec ideo inculpabiles sunt tenebre, quia eis bene utiliter Deus, qui etiam de opere ipsarum, quod filiis lucis in bonum procederet, ordinavit: tantum progredi sinens malitiam nocere cupientium, quantum eam sanctis suis vel castigandis novit uti: vel probandis; ut hinc etiam, quod faciunt contra voluntatem Dei, non impleatur nisi voluntas Dei. Sequitur deinceps quod in libro invenitur secundo.*

Exc. VIII. *An quisquam dicere audebit, Deum non præcivisse quibus esset daturus ut crederent, aut quos daturus esset Filio suo, ut ex eis non perderet quemquam* (Joan. XVIII, 9)? *Quæ utique si præcivisset, profecto beneficia sua, quibus nos dignatur liberare, præcivisset. Hæc prædestinatio sanctorum nihil aliud est quam præscientia scilicet et præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur. Cæteri autem ubi, nisi in nuda perditionis, justo divino iudicio relinquuntur: ubi Tyrri relicti sunt et Sidonii* (Matth. XI, 21), *qui etiam credere potuerunt, si miris illa Christi signa vidissent: sed quoniam ut crederent non eis erat datum, etiam unde crederent est negatum* (De dono Perseverantiæ, n. 35).

Resp. Qui istis resistunt, hoc sentire apertissime

¹ Editi, traditorum. Melius Remigianus cod., traditoris.

prohantur, quod fides non sit donum Dei; et quod gratia non preveniat liberum arbitrium, sed sequatur; et quod gratia Dei secundum merita nostra detur. Nam si aliquid conferri homini per gratiam constentur, et id non accipit nisi fides, quæ accepta non est; in ipsa est meritum, cui non donum datur, sed debitum redditur. In hac sententia positi, consequenter sapienter, eos esse prædestinatos in vitam æternam, quos per liberæ voluntatis arbitrium fideles futuros præscierit Deus; ut ipsa electorum prædestinatio non sit nisi retributio: atque ita, in his qui prædestinati sunt secundum propositum ejus qui universa operatur, non operetur Deus fidem; nec ulla sint hominis merita, si Deus operatur universa. Vere qui ita sentiunt, fidem non acceperunt, aut quam acceperant perdidierunt, sequendo vanissimam Pelagianorum superbiam, et in se, non in Domino gloriando, qui operatur omnia in omnibus; bona profecto, non mala: et si omnia bona, utique et fidem, sine qua nemo placere potest (*Hebr. 1. 6.*), et quæ est virtutum omnium fundamentum. Quale est autem, ut cum Dei sit ædificatio, et nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboret qui ædificant eam (*Psal. cxxvi. 1.*), aut nolint isti fundamentum ad ædificium pertinere, aut se velint inchoare, quod Dominus possit exstruere? Non erit ergo illis principium Filius Dei, non fundabuntur in ipso angulari lapide Christo Jesu, nec de eis dictum est, *Firmum autem fundamentum Dei stat* (*1 Tim. ii. 19*): quia totam electionem¹ suam solubili arenæ et succiduo cineri superponunt. Agnoscamus itaque sapienter, pieque fateamur, præscisse incommutabiliter Deum quibus esset daturus ut crederent, aut quos daturus esset Filio suo, ut ex eis non perderet quemquam: et si hæc præscivit, beneficia sua illum, quibus nos dignatur liberare, præscisse: et hæc esse prædestinationem sanctorum, præscientiam scilicet et præparationem gratiæ Dei, qua certissime liberantur (a). Cæteros autem quicumque non liberantur, quos a generali perditione humani generis gratia non exemit, justo noverimus iudicio non exemptos: et quid nobis remissum sit, in eis discamus, de quorum queri damnatione non possumus. Non est enim iniquitas apud Deum (*1 Par. xix. 7.*), neque quisquam sub iudicio ejus innocens perit. Sicut enim hic ipse insignis gratiæ prædicator alibi ait: *Reddit omnino Deus et mala pro malis, quoniam justus est; et bona pro malis, quoniam bonus est; et bona pro bonis, quoniam justus et bonus est: tanquam modo mala pro bonis non reddit, quoniam injustus non est. Reddit ergo mala pro malis, penam pro injustitia; et reddit bona pro malis, gratiam pro injustitia; et reddit bona pro bonis, gratiam pro gratia* (*De Gratia et Libero Arbitrio, n. 45*). Cum aliqui pereunt, non dubitemus ipsorum meritis deputari quod pereunt; quos utique posset Deus misericorditer liberare, si vellet. Et cum aliqui liberantur, non audeamus definire quod digni fuerint liberari; quos utique posset Deus juste damnare, si vellet. Quare autem non omnes, aut quare illos potius quam illos liberet, nec necessarium est querere, nec possibile reperire: cum omnis discretionis istius causis, scire sufficiat quod nec misericordia justitiam, nec justitia auferat misericordiam apud eum, a quo nemo nisi juste damnatur, nemo nisi misericorditer liberatur. De Tyriis vero et Sidoniis quid aliud possumus dicere, quam non esse eis datum ut crederent, quos etiam credituros fuisse ipsa Veritas dicit, si talia, qualia apud non credentes facta sunt, virtutum signa vidissent (*Matth. xi. 21*)? Quare autem hoc eis negatum fuerit, dicant, si possunt, qui calumniantur: et ostendant, cur apud eos Dominus mirabilia, quibus profutura non erant, fecerit; et apud eos quibus erant profutura, non fecerit. Nos etiam si rationem facti et profunditatem iudicii ejus penetrare non possumus, manifestissime tamen

scimus, et verum esse quod dixit, et justum esse quod fecit: et non solum Tyrios et Sidonios, sed etiam Corozain et Bethsaida potuisse converti, et fideles ex infidelibus fieri, si hoc in eis Dominus voluisset operari. Neque enim ulli falsum videri potest quod Veritas ait, *Nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a Patre meo* (*Joan. vi. 66*): et, *Vobis datum est nosse mysterium regni cælorum, illis autem non est datum* (*Matth. xiii. 11*): et, *Nemo novit Filium, nisi Pater; neque Patrem quis novit, nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare* (*Id. xi. 27*): et, *Sicut Pater vivificat mortuos, ita et Filius quos vult vivificat* (*Joan. v. 21*): et, *Nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi in Spiritu sancto* (*1 Cor. xii. 3*). His divinarum vocum auctoritatibus eruditū, gratias agamus Deo, qui dedit nobis spiritum fidei et virtutis, continentiæ et charitatis, sapientiæ et intellectus, consilii et fortitudinis, scientiæ et pietatis, ac timoris sui. Quæ bona si non dedisset nobis, qui omnia operatur in omnibus, prorsus non haberemus in nobis: et cum his, qui non cognoverunt Deum, aut cum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed hoc ipsum suæ sapientiæ deputantes, stulti facti et obscuro corde evanuerunt in cogitationibus suis (*Rom. i. 21, 22*); cum his, inquam, sederemus in tenebris et in umbra mortis, nec querelam habentes de pœna, nec excusationem de ignorantia, nec præsidium de natura. Nunc jam quod sequitur quale sit videamus.

Exc. IX. *Sed aiunt, ut scribitis, Neminem posse correctionis stimulis excitari, si dicatur in conventu Ecclesiæ audientibus multis: Ita se habet de prædestinatione definita sententia voluntatis Dei, ut alii ex vobis de infidelitate, accepta obediendi voluntate, veneritis ad fidem, vel accepta perseverantia permaneat in fide: ceteri vero qui in peccatorum delictatione remorantur, ideo nondum surrexistis, quia necdum vos adjutorium gratiæ miserantius erexit. Verumtamen si quæ estis nondum vocati, quos gratia sua prædestinaverit eligendos, accipietis eandem gratiam qua velitis, et sitis electi? et si qui obediitis, si prædestinati estis rejiciendi, subtrahentur obediendi vires, ut obedire cessetis* (*De Dono Perseverantiæ, n. 38*).

Resp. Stupeo Sanctitatem vestram, objectionem calumniantium, a persona defensoris gratiæ non potuisse discernere; et verba obtrectantium ei ipsi, qui obtrectatoribus suis respondet, aptasse. Hæc enim de doctrina catholici viri quidam nequiter et nugatorie jactabant, quod qui talem Dei gratiam prædicaret, ut fides et obedientia cæteræque virtutes, et in eis usque in finem perseverantia, non nisi ex dono Dei haberi posse credantur, consequens esse ut talibus verbis uteretur ad populum, et hujusmodi denuntiationibus omnem liberi arbitrii evitaret industriam. Quod quia piissimus doctor litteris eorum, ad quos scribit, agnoverat, ideo ait: *Sed aiunt, ut scribitis; et postea, Ita cum dicunt.* Ex hoc ergo potuistis advertere, non ipsum hæc dicere; sed eos, de quibus dixit, *Sed aiunt, ut scribitis*: et, *Ita cum dicunt.* Quod similiter Apostolus ait, *Sicut aiunt nos quidam dicere, Faciamus mala, ut veniant bona* (*Rom. iii. 8*). Inferius autem ubi plenius ad ista respondet, multo manifestius patet, quam hæc ab ipso nunquam taliter dicta sint, et quantum ei hujusmodi prædicationis forma displiceat; quam corrigens et mundans atque emendans, tolerantior audientibus facit, quæ vera sunt temperans, quæ falsa sunt resecans, et post multa adjiciens: *Jam vero quod illis verbis connectitur, miror si ullo modo potest in populo christiano quisquam infirmus patienter audire, cum dicitur eis: Et si qui obediitis, si prædestinati estis rejiciendi, subtrahentur obediendi vires, ut obedire cessetis. Hoc enim dicere, quid videtur aliud esse, quam maledicere, aut mala quodammodo prophettare* (*De Dono Perseverantiæ, n. 61*). Et post hæc cum diceret, qualiter de his loquendum esset in populo, proprii sensus verba connexuit, dicens: *Illum etiam modum, quo utendum esse in prædestinationis prædicatione nos diximus, loquenti ad populum non existimo de-*

¹ Remigianus Ms., *elationem*.

(a) Forte addendum, *quicumque liberantur*.

bere sufficere, nisi hoc, vel aliquid hujusmodi addat, ut dicat, Vos itaque etiam ipsam obediendi perseverantiam a Patre luninum, a quo descendit omne datum optimum, et omne donum perfectum (Jacobi 1, 17), sperare debetis, et quotidianis orationibus poscere, atque hoc faciendo confidere, non vos esse a prædestinatione populi ejus alienos; quia etiam hoc, ut faciatis, ipse largitur. Absit autem a vobis ideo desperare de vobis, quoniam spem vestram in ipso habere jubemini, non in vobis. Maledictus enim omnis qui spem habet in homine (Jerem. xvii, 5); et bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine (Psal. cxvii, 8); quoniam beati omnes qui confidunt in eum. Hanc spem tenentes, servite Domino in timore, et exultate ei in tremore (Psal. ii, 11). Quoniam de vita æterna, quam filius promissionis promisit non mendax Deus ante tempora æterna, nemo potest esse securus, nisi consummata fuerit ista vita, quæ tentatio est super terram (Job vii, 1): sed faciet nos perseverare in se usque ad hujus vitæ finem, cui quotidie dicimus, « Ne nos inferas in tentationem » (De dono Perseverantiæ n. 62). Videtisne, obsecro, quantum distet hic sermo ab eo quem composuit malignitas obloquentium; qui studuerunt etiam ea quæ recte dicit, exquisita verborum frange corrumpere? De quo idem doctor rectissime ait: *Dolosi autem vel imperitii medici est, etiam utile medicamentum sic alligare, ut aut non prosit, aut obsit* (Ibid., n. 57). Et iterum de simili ine-

ptia: *Nempe, inquit, hoc verissimum est, ita sane, sed improbissimum, importunissimum, incongruentissimum; non falso eloquio, sed non salubriter valetudini humane infirmitatis apposito* (De dono Perseverantiæ, n. 61). Non igitur necesse est de his rationem reddere, quæ et ab aliis dicta, et ab ipso ostendimus improbata: ita tamen, ut nihil sibi per falsorum admixtionem preripi pateretur ex veris. Quanvis enim nunquam tam insipienter locutus sit ad populum christianum, et id quod mendax obtrectatio ineptissime finxit, horruerit, pia tamen constantique doctrina abundanter probavit, prædicandam esse Ecclesiæ et prædestinationem, in qua est gratiæ præparatio; et gratiam, in qua est prædestinationis effectus; et præscientiam Dei, quæ ante secula æterna quibus esset collaturus sua dona præscivit. Cujus prædicationis quisquis est impugnator, apertissimus est Pelagianæ elationis adjutor. Hoc autem quod in fine posuistis, superiori capitulo, ubi Tyriorum et Sidoniorum mentio facta est, debuit copulari: quia etiam in libri corpore, eidem causæ, sine cujusquam diversæ disputationis interjectione, conexum est. Unde et responsio, quam præcedentibus subdidi, potest etiam ad ista sufficere: in quibus nulla est obscuritas, si de fide prædestinationis et gratiæ Dei, ex qua est omnium bonorum origo perseverantiaque meritorum, hoc teneatur, quod habet veritas.

PROSPERI AQUITANI IN AUGUSTINI OBTRACTATOREM EPIGRAMMA.

Contra Augustinum narratur serpere quidam
Scriptor, quem dudum livor adussit edax:
Qui caput obscuris conlectum ulcumque caverna,
Tollere humo miserum perpulit anguiculum.
Aut hunc fruge sua æquorei pavere Britanni (a),
Aut hunc Campano gramine corda tument (b).

IN EUMDEM, AUT ALIUM QUEMPIAM OBTRACTATOREM.

Quidam doctiloquo libros senis Augustini
Carpere, et adversum condere fertur opus.
Usqueadeone bonum ingenium, et facundia dives
Ostentare artem non aliter potuit,
In nova prostratas acies nisi bella cieret,
Impiæque extinctis hostibus arma daret?
Hæc pugna, incensor, mors est tua; te stilus iste
Conficit, et verbis perderis ipse tuis.

(a) Pelagius Brito. — (b) Juliani a Campania.

Quæ concepta fovet, promat; quæ parturit, edat:
Seu vetere armatur dogmate, sive novo.
In quoscumque sinus spirarum torqueat orbes,
Et fallax multa contegat arte cajut;
Currentem atrites super aspidas et basiliscos
Declinare senem super viperam non poterit.

Domque doces quantum valeat mens libera, monstras
Velle tuum tibinet sufficere ut jereas.
Verte gradum, fuge perniciem, stratosque rebelles
Oris apostolici fulmine ubique vide.
Nec te mutato defendi nomine credas:
Si pastorem ovium ledere vis, lupus es.

ADMONITIO IN SUBSEQUENTEM LIBRUM.

Sententias in editis codicibus trecentas et nonaginta complectitur. Priores triginta septem, aliæque inter subsequentes perpaucae, decreptæ sunt ex ipsius Prosperi Commentariis in Psalmos: ceteræ autem ex operibus Augustini; cujus sancti Doctoris cum verba nonnunquam mutata esse deprehendamus, eam ob causam optimum factu judicamus, si moneamus ut inspiciantur ea loca, e quibus mens Augustini magis est expressa quam dictio. Id vero præstamus, hujus generis sententiis subscripto verbo, Vide. Colbertinus codex notatus 393 (quod unum istius libri exemplar manu scriptum reperire nobis licuit, nec ipsum admodum vetus), sententias septuaginta sex, non plures, representat; scilicet octodecim primas, et, ommissa decima nona, vigesimam, vigesimam primam, et alias ex subsequentium seri: selectas; cum hæc ad illas prævia annotatione. *Prosper iste Equitanus fuit Tolonenis civis, qui relictis rebus sæcularibus, ad divina se omnino negotia transtulit, et quasdam ex beati Augustini sententiis carpens, istum librum composuit*, etc. Plures ex hoc libro sententiæ inter Arausicani secundi concilii canones relatæ sunt; et permulte sub nomine Prosperi citantur a Floro seu Beda vulgato in Paulum. Quibusdam etiam ex his sententiis usus est ille, qui Zephyrini, Callisti I et aliorum Romanorum Pontificum decretales epistolas confixit.